

Maharashtra Board Class 10 Sanskrit Amod BchYg Chapter 11 जटायुशौर्यम्

जटायुशौर्यम् Summary in Marathi

प्रस्तावना :

रामायण व महाभारताचा भारतातील 'आर्ष महाकाव्ये' असा गौरव केला जातो. यापैकी रामायण ही महर्षी वाल्मीकींनी लिहिलेली जगभरातील सर्वात प्रथम रचलेली काव्यकृती आहे. त्यात 7 कांडे असून 24,000 श्लोक आहेत. वनवासादरम्यान, रावण साधूच्या वेशात सीतेच्या पर्णकुटीपाशी गेला आणि कपटाने तिचे अपहरण केले.

परंतु हे पापकर्म करण्यापासून रोखण्याचा जटायू नामक गिधाडाने जीवापाड प्रयत्न केला. 'जटायुशौर्यम्' या पाठात जटायू नामक गिधाडाने सौतेला रावणाच्या तावडीतून सोडवण्यासाठी स्वतःच्या प्राणांची आहुती कशी दिली याचे वर्णन केले आहे.

आजच्या काळात एक माणूस दुसऱ्या माणसाला अडचणीतून सोडवताना संकोच करतो, अशा समाजाच्या डोळ्यांत अंजन घालण्याचे कार्य हा पाठ करतो. रामायणात अशा अनेक प्राणिमात्रांनी स्वतःच्या जीवाची पर्वा न करता रामाला सहकार्य केले होते.

श्लोकः 1

सा गृहीताऽतिचक्रोश रावणेन वशस्विनी।
रामेति सीता दुःखार्ता रामे दूरगते वने ॥१॥

अनुवादः

राम वनात दूरवर गेला असता, रावणाने धरलेली तेजस्वी सीता दुःखाने व्याकूळ होऊन 'राम' असा आक्रोश करू लागली.

श्लोकः 2

सा तदा करुणा वाचो विलपन्ती सुदुःखिता।
वनस्पतिगतं गृधं ददर्शायतलोचना ॥२॥

अनुवादः

तेव्हा मोठ्या डोळ्यांच्या, अत्यंत दुःखीकष्टी झालेल्या सीतेने करुण आवाजात विलाप करत असताना झाडावर गिधाड पाहिले.

श्लोकः 3

जटायो पश्य मामार्य हियमाणामनाथवत्।
अनेन राक्षसेन्द्रेणाकरुणं पापकर्मणा ॥३॥

अनुवादः

“हे आर्य जटायू, पहा या पापी राक्षसेंद्राकरवी एखाद्या अनाथाप्रमाणे निर्दयीपणे माझे अपहरण केले जात आहे.”

श्लोकः 4

तं शब्दमवसुप्तस्तु जटायुरथ शश्रुवे।
निरक्षद् रावणं क्षिप्रं वैदेहीं च ददर्श सः ॥४॥

अनुवादः

निद्रिस्त असलेल्या त्या जटायूने ते शब्द ऐकले, वेगाने जाणाऱ्या रावणाला व सीतेला पाहिले.

श्लोकः 5

ततः पर्वतशृङ्गाभस्तीक्षणतुण्डः खगोत्तमः।
वनस्पतिगतः श्रीमान्व्याजहार शुभां गिरम् ॥५॥

अनुवादः

तेव्हा पर्वतशिखराप्रमाणे रंग असलेला, तीक्ष्ण चोच असलेला, श्रेष्ठ खग, झाडावर बसलेला आदरणीय (जटायू) नम्र आवाजात म्हणाला.

श्लोक: 6

निवर्तय मति नीचां परदाराभिमर्शनात् ।
न तत्समाचरेद्धीरो परो यद्धि विगर्हयेत् ॥६॥

अनुवाद:

श्लोक: 7

बद्धोऽहं त्वं युवा धन्वी सरथः कवची शरी ।
तथाप्यादाय वैदेहीं कुशली न गमिष्यसि ॥७॥

अनुवाद:

श्लोक: 8

तस्य तीक्ष्णनखाभ्यां तु चरणाभ्यां महाबलः ।
चकार बहुधा गात्रे व्रणान्यतगसत्तमः ॥८॥

अनुवाद:

बलाढ्य असलेल्या (जटायू) ने तीक्ष्ण नखांनी व पायांनी (रावणाच्या) शरीरावर बऱ्याच जखमा केल्या.

श्लोक: 9

ततोऽस्य सशरं चापं मुक्तामणिविभूषितम् ।
चरणाभ्यां महातेजा बभञ्ज पतगोत्तमः ॥९॥

अनुवाद:

तेव्हा अत्यंत पराक्रमी, श्रेष्ठ खग असलेल्या (जटायू) ने त्याचे मोती जडवलेले व बाण लावलेले धनुष्य पायांनी मोडून टाकले.

श्लोक: 10

ततः क्रोधादशग्रीवो गृध्रराजमपोथयत् ।
पक्षौ पाश्चा च पादौ च खड्गमुद्धृत्य सोऽच्छिनत् ॥१०॥

अनुवाद:

तेव्हा त्या दशग्रीव (रावणा) ने रागाने त्या गिधाडाला चिरडून टाकले. तलवार उपसून त्याचे पंख आणि पाय छाटून टाकले.

श्लोकः 11

स छिन्नपक्षः सहसा रक्षसा रौद्रकर्मणा।
निपपात हतो गृधो धरण्यामल्पजीवितः ॥11॥

अनुवादः

राक्षसाच्या रौद्र कृत्यामुळे लगेच मारले गेलेले, पंख छाटलेले ते अल्पायुषी गिधाड जमिनीवर पडले.

शब्दार्थाः

1. गृह्यता – held – धरले होते
2. यशस्विनी – illustrious – तेजस्वी
3. अतिचुक्रोश – lamented aloud – मोठ्याने आक्रोश करत होतो
4. दुःखार्ता – sunk in grief – दुःखात बुडालेली
5. पापकर्मणा – by the sinful one – पापी माणसाकडून
6. अकरुणम् – without mercy – निर्दयीपणे
7. अनाथवत् – like an orphan – अनाथ असल्याप्रमाणे
8. हियमाणाम् – being abducted – अपहरण केले जात असपाऱ्या
9. अवसुप्तः – asleep – झोपलेला
10. क्षिप्रम् – speedily – वेगाने
11. निरक्षत् – observed – पाहिले
12. शुश्रुवे – had heard – ऐकले होते+
13. पर्वतशृङ्गाभः – colour like the peak of the mountain – पर्वतशिखराप्रमाणे रंग असलेला
14. तीक्ष्णतुण्डः – having sharp beak – तीक्ष्ण चोच असलेला
15. व्याजहार – spoke – बोलला
16. शुभां – in humble speech – गिरम्
17. सरथः – seated on a chariot – रथी / रथारूढ
18. धन्वी – armed with a bow – धनुष्यधारी
19. कवची – wearing armour – चिलखत घातलेला
20. शरी – having arrows – बाण जवळ असलेला
21. कुशली – (here) easily – (इथे) सहजपणे
22. महाबलः – extremely strong – बलाढ्य
23. पतगसत्तमः – the best bird – सर्वोत्तम पक्षी
24. वणान् – wounds – जखमा
25. गात्रे – on the body – शरीरावर
26. चकार – did / made – केले
27. महातेजाः – extremely lustrous / extremely brave – अत्यंत तेजस्वी / अत्यंत शूर
28. पतगोत्तमः – great bird – श्रेष्ठ खग
29. मुक्तामणिविभूषितम् – adorned with pearls – मोती जडवलेले
30. बभज – broke – तोडले
31. दशग्रीवः – Ravan – रावण

32. खड्गम् – sword – तलवार
33. अपोथयत् – crushed – चिरडून टाकले
34. अच्छिनत् – cut – कापले
35. छिनपक्षः – whose wings are cut – पंख छाटलेला
36. सहसा – at once – लगेच
37. रौद्रकर्मणा – due to terrible deeds – रौद्र कृत्यामुळे
38. निपपात – fell – पडला
39. अल्पजीवितः – short-lived – अल्पायुषी